

Inventering av Dalarnas myrar

Behovet av kunskaper om myrarna som naturresurs har ökat kraftigt under senare år genom det stegrade intresset för torvenergi och dikning för skoglig virkesproduktion. Kunskaper behövs bl a som underlag till planering av myrarnas utnyttjande för nutida behov gentemot bevarande för framtida ändamål. Goda kunskaper underlättar behandlingen av ärenden rörande torvtäkt och samråd för dikning. Bra kännedom om myrarna och deras betydelse för naturvård och friluftsliv behövs också som underlag för säkerställandeplanering.

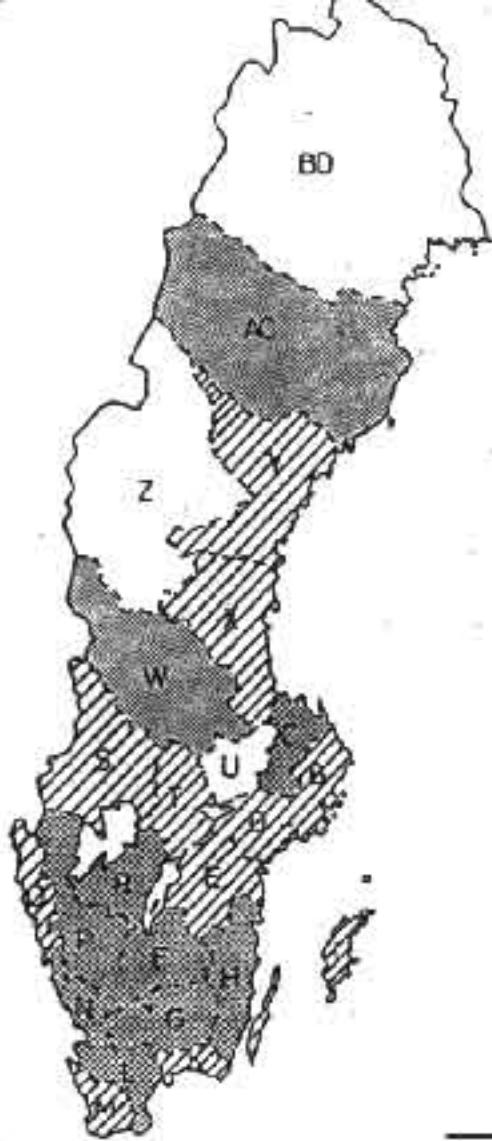
Syftet med den omfattande myrinventeringen som sedan några år tillbaka pågår i Dalarna är att ge underlag för en naturvärdesbedömning. På uppdrag av länsstyrelsen i Kopparbergs län utför INFRA Kartläggning AB myrinventeringen. Inventeringen av länets myrar är en del av ett stort, riksomfattande våtmarksprojekt som genomförs av Naturvårdsverket. En stor del av landets myrar kommer att vara inventerade, värderade och lagda på data då projektet är slutfört. Hittills har inventeringar slutförts inom ett stort område i sydvästra Sverige, Kalmar län, Gävleborgs län, Uppsala län. Under slutförande är Kopparbergs län och Västernorrlands.

Att inventera Dalarnas myrar är ett stort arbete dels med tanke på att länet omfattar närmare 50 topografiska kartblad i skala 1:50 000 och dels genom att många av dessa blad i det närmaste är brunfärgade av myrmark.

Kunskapen om myrarna inom länet är förhållandevis bra. Nestorn vad gäller myr i Sverige, prof. Hugo Sjörs, gjorde under 1940-talet sin doktorsavhandling här (Sjörs 1948) och han genomförde under slutet av 1960- och början av 1970-talet en omfattande undersökning som resulterade i en bok om "Skyddsvärda myrar i Kopparbergs län" (Sjörs et al 1972). På länsstyrelsens uppdrag har Dalarnas Ornitologiska Förening genomfört en förnämlig inventering av länets myrar ur ornitologisk synpunkt (Forslund m fl 1982). För flertalet av länets kommuner har dessutom utarbetats översiktliga naturinventeringar. En sammanställning av dessa inför ett naturvårdsprogram gjordes 1986 (Länsst 1986:3).

Vid de vegetationskarteringar som genomförts vid Stockholms universitets naturgeografiska institution över norra Dalarnas fjäll- och skogsområden och Siljansregionen har mycket basmaterial samlats in.

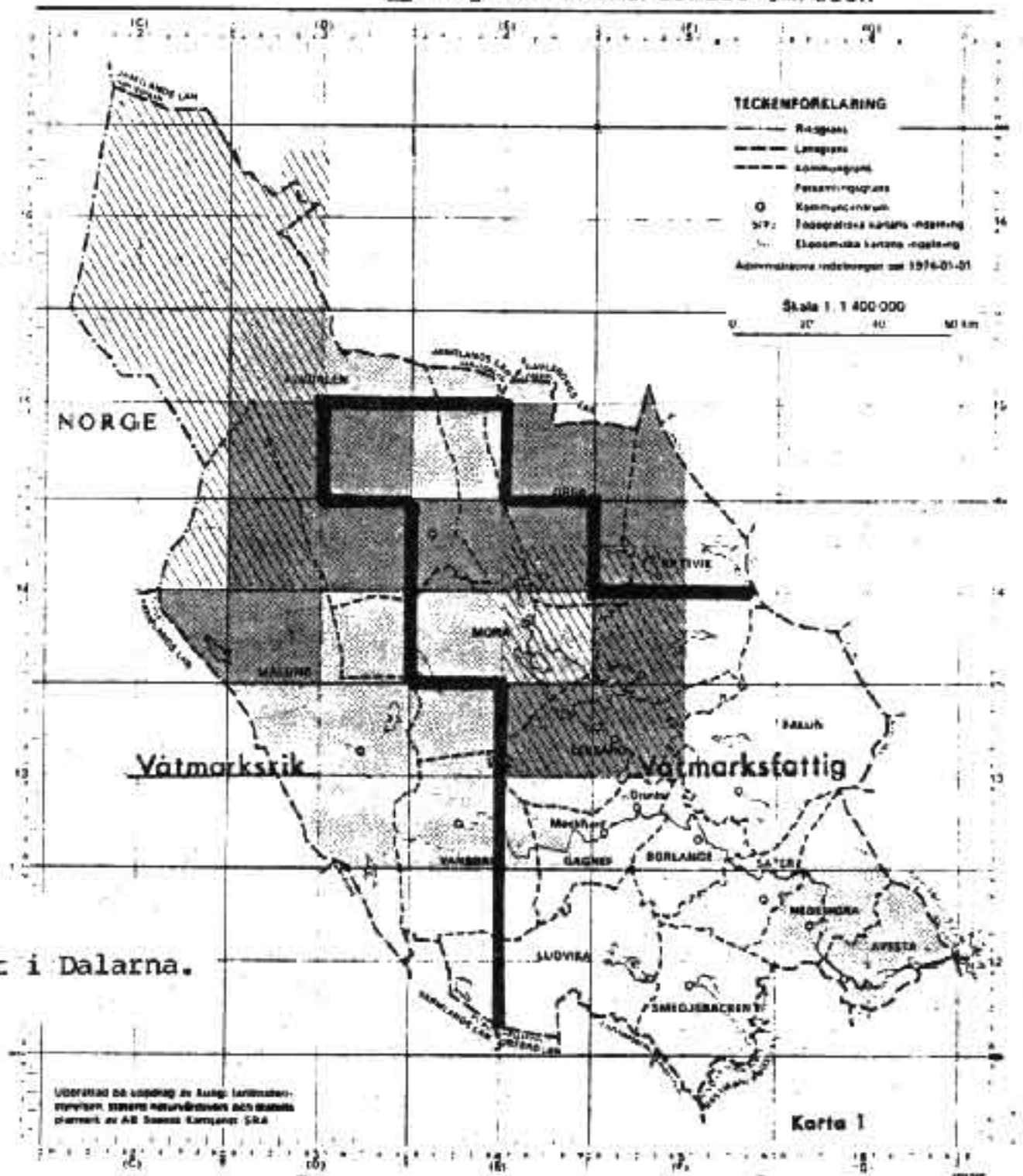
Det här är något av det material som finns över länets myrar. Det mesta av innehållet tar dock främst sikte på de värdefullaste områdena men vad som finns däremellan är fortfarande till stor del höljt i myrdimor. Dessa skall dock lättas med hjälp av den nu pågående inventeringen. Ett enhetligt material om samtliga myrar större än 50 ha i de myrrika trakterna och 15 ha i de mer myrfattiga samlas nu in. För alla som kämpat sig fram över gungande och sugande myrflak kan det synas som ett oöverstigligt arbete. Stort är det

- = Planeringsunderlag finns. Inventering gjord enligt SNV:s metodik (VMI)
- = Planeringsunderlag finns f o m 1989 Inventering görs enligt VMI
- = Planeringsunderlag finns. Översiktlig inventering har gjorts. Regionalt finns behov av kompletterande inventering.
- = Planeringsunderlag saknas över större områden. Stort behov av översiktlig inventering.

Inventeringsläget i Landet.

- etapp 3 - 1987
- etapp 1-2
- vegetationskarterade områden

Inventeringsläget i Dalarna.

också men med modern teknik där infraröda flygbilder utnyttjas är det möjligt att genomföra en stor del av arbetet på kontoret och koncentrera fältarbetet till de områden där det verkligen behövs.

För att få ordning i det mycket omfattande materialet som samlas in läggs allt på data på Naturvårdsverket. Dessa data kan sedan användas för en rad uppgifter. Varje myr redovisas även med text, kartor, flygbildstolkning och fotografier på mer traditionellt sätt till länsstyrelsen.

Hur går då arbetet till?

Varje myr flygbildstolkas och kodsätts enligt ett indelningssystem som bygger på myrens vegetation kombinerad med morfologiska mönster som strängar, höljor, gölar, lutningsgrader etc. Myrens vegetation delas in i ett tiotal typer med mosse och kärr som övergripande enheter. I fig X visas vad som är möjligt att tolka vad gäller myrvegetation i infraröda flygbilder (skala 1:50 000). Där finns också en del av de morfologiska mönster som tolkas i bilderna.

Allt kan dock inte tolkas i dessa förträffliga flygbilder. När det gäller arter går det med hjälp av indikationer i vegetationens sammansättning och med hjälp av erfarenhet att komma en bit på väg. Det är dock väsentligt att fånga in vegetationens variation inom olika delar av Dalarna och därför besöks i princip alla typer av myrar inom varje kartblad och undersöks på artinnehåll. Avvikande drag i florán, som utpostlokaler, är närmast slumpartat om de kommer med. Rikkärren är likaså svåra att fånga in. Med hjälp av geokartans information om basisk eller kalkhaltig berggrund kombinerad med olika myrtyper går det dock att komma en bit på väg. På detta sätt hittade jag på Krafsmýran Malungs första kända lokal för axag. En del fynd av arter kan dock vara mer slumpartade då inga indikationer finns i berggrunden. Axag på Lisskvissmyran öster om Leksand var ett sådant fynd liksom axag på Fåsmýr öster om Mora. Inom den senare regionen finns dock rikkärr här och var varför överraskningar kan dyka upp.

Flygbildstolkningen leder till en rad myrar som fältarbetas påföljande sommar. Referensområden samlas in på varje kartblad och dessutom besöks alla myrar som givits ett högt preliminärt naturskyddsvärde. Dessutom besöks myrar där indikationer på speciella myrvärden finns. Vegetation, flora och geologiska förhållanden går bra att inventera men då det gäller fågellivet där säsongen är kort måste värderingen baseras på det material som finns. Härutöver går det naturligtvis att bedöma biotopernas värde för olika fågelgrupper och fågelarter. Blöta myrar har i regel ett högre ornitologiskt värde än de torra. Mjukmattemýrar med täckande Sphagnummattor har i regel lågt värde. Inslag av gölar, lösbottnar, tjärnar och bäckar ökar värdet liksom variation mellan olika myrtyper och inslag av fastmarksholmar. Öppna mossar är viktiga för en art som ljunpipare.

Värdering.

Inventeringen utmynnar i en naturvärderingsdel där samtliga myrar klassas i en skala från I-IV. Klass I är de förnämsta myrarna. De är i regel stora, oskadade, representativa och med ett rikt fågelliv och ofta även med en rik flora.

Klass-I-myrarna är i regel ganska lätta att klassificera liksom Klass IV-myrarna. De senare är myrar med låga naturvetenskapliga skyddsvärden. Oftast rör det sig här om myrar som redan är kraftigt påverkade av dikningar, täkt etc. Klass II-myrar likaså myrar med höga värden (motsvarande länsintresse) där arbetsföretag som skadar myren eller dess hydrologi ej bör tillåtas. Det är i regel även här fråga om stora, oskadade myrar med värden då det gäller representativitet, flora, fauna etc. Hit förs även mindre myrar med speciella naturkvaliteter att slå vakt om, ex rikkärr.

Fortsatt arbete.

Arbetet med myrinventeringen har delats upp på ett antal etapper. De två första omfattande tillsammans 12 kartblad. Etapp 3 som nu pågår omfattar 14 kartblad vilket innebär att projektet under innevarande år svällt kraftigt. Med samma anslag för nästa år kommer hela länet att vara klart till julen 1988. Därefter skall en sammanställning av materialet till en rapport göras. De första etapperna har koncentrerats till områden med potentiella hot och har därför inriktats mot de myrrika trakterna i västerdalarna och nordöstra Dalarna.

Vi som arbetar med fältarbetet är mycket tacksamma om vi från medlemmarna i Dalarnas Botaniska Sällskap och andra kan få in uppgifter om flora, fauna och annat som kan vara av intresse vad gäller dalamyror. Vi är särskilt intresserade av de blad som redan inventerats och de som skall fältarbetas under sommaren 1987. Lennart Bratt och undertecknad är de som tar emot uppgifter.

Kartan visar inventeringsläget och visar även vilka områden som vegetationskarterats av Naturgeografiska institutionen vid Stockholms universitet. Den som vill beställa dessa kartor kan vända sig till undertecknad.

Thomas Rafstedt

Siljansvägen 21

121 67 JOHANNESHÖV, tel. 08/914022

Lennart Bratt

Länsstyrelsens naturvårdsenhet

791 84 FALUN, tel. 023/81000

Litteratur:

Omfattande viktigare litteratur om Dalarnas myrar samt i texten refererad litteratur.

Andersson L., Rafstedt., 1982: Naturvärdering av Dalafjällen med utgångspunkt från vegetationskartorna. Stencil, Naturgeografiska inst., StU.

Andersson L., 1984: Botanisk naturvärdering av Siljansregionen. Stencil. Naturgeografiska inst., StU.

Forslund M., Kolmodin U., Svensson S-Å. 1982: Skyddsvärda fågelmyrar i Kopparbergs län. Länsstyrelsen 1982:4.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län (L. Bratt) 1986: Värdefull natur i Kopparberg län. Sammanställning inför naturvårdsprogram. Länsst. 1986:3.

Rafstedt T., Andersson L. 1981: Flygbildstolkning av myrvegetation. En metodstudie för översiktlig kartering. SNV PM 1433.

Sjörs H., 1948: Myrar i Bergslagen. Acta Phytogeographica Suecica 21. Uppsala.

Sjörs H., et. al. 1972: Skyddsvärda myrar i Kopparbergs län. Svenska växtgeografiska sällskapet. Uppsala.

SNV PM 1181, 1981: Sveriges våtmarker. Översiktlig inventering - allmän översikt.

SNV PM 1680, 1983: Inventering av Sveriges våtmarker. Metodik.

SNV PM 1681, 1983: Våtmarksinventering i sydvästra Sverige. Katalog över särskilt värdefulla objekt.

Ståhl P., 1985: Skyddsvärda myrar i Gävleborgs län. Länsst. i Gävleborgs län 1985:2.

Vegetationskartor

Fjällvegetationskarta nr 21, Idre (16C, 16D) Rafstedt 1982 (Naturgeogr. inst StU)

Fjällvegetationskarta nr 22, Sälen/Särna (14C, 14D, 15C, 15D)
Andersson L. 1982. Naturgeogr. inst.; StU.

Vegetationskartor Siljansregionen skala 1:50 000:

13E Vansbro NO Andersson 1981 Naturgeogr. inst. Stockholms universitet

13F Falun NV Andersson 1982 "

14E Mora SO,NO von Sydow U. 1981 "

14F Rättvik SV,NV von Sydow 1982 "

Indelningssystem för myrvegetation vid tolkning av infraröda flygbilder i skala 1:50 000. (Rafstedt, Andersson 1981)

Indelningssystemet är hierarktiskt uppbyggt med mosse/kärrindelning som högsta nivå. Indelningssystemet bygger på en indelningsgrund i ristuvor, fastmattor, mjukmattor och lösbottnar i enlighet med Sjörs (1948).

	skogklädd	11 skogsmosse	111 ljungtyp
			112 skvattramtyp
			113 odon/dvärgbjörktyp
1 mosse	öppen mosse	12 rismosse	121 ljungtyp
			122 lavrik typ
			123 hjortrontyp
		13 fast-mjukmattemosse	
	höljemosse	14 lösbottenmosse	
		15 gölmosse	

MYR-----

	skogklätt	21 barrskogskärr	
		22 lövskogskärr	
		23 buskkärr	
2 kärr		24 sumpkärr	
		25 fastmattekärr	251 risdominerat
			252 gräs-starrdominerat
	öppet		
		26 mjukmattekärr	
		27 lösbottenkärr	
		28 gölkärr	

Myrar kan antingen indelas efter vegetation (enligt ovan) eller efter morfologiska, hydrotopografiska karaktärer. Till skillnad från andra naturtyper bildar myren ofta regelbundna mönster med strukturer av olika typer av vegetation. Dessa regelbundet återkommande kombinationer kallas för myrkomplex. Ett exempel på sådana är en allsidigt välvd mosse med mosseplan, kantskog och lagg där mosseplanet har ett mönster av tuvor och höljor. Sådana myrkomplex används ofta vid klassificering av myr. Vid inventeringen av Dalar-nas myrar används en kombination av dessa båda system.

Av sådana hydrotopografiska myrkomplex kan nämnas:

koncentriskt välvda mossar	gölmossar	soligena kärr
excentriskt välvda mossar		strängkärr och flarkkärr
svagt välvda, helt skogbevuxna mossar		fastmattekärr
blandmyrar		backkärr
strängblandmyr		Topogena kärr
öblandmyr		igenväxningskärr
myr med mossevegetation i nätverk		

MYRKOMPLEX

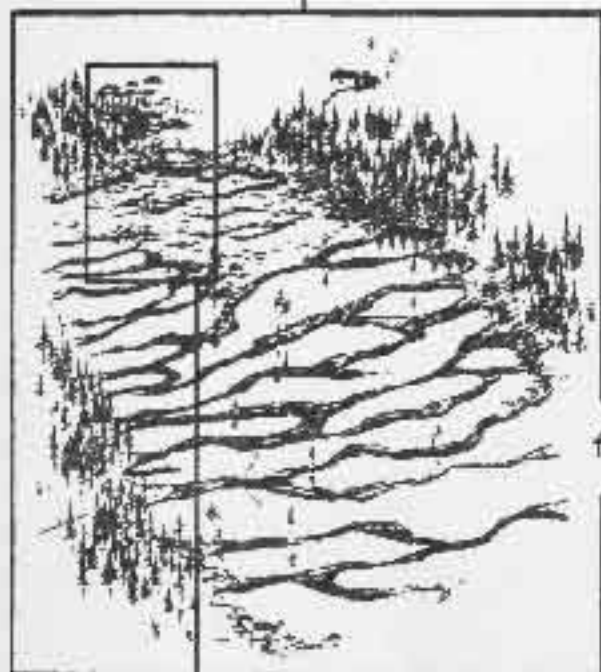

kärrikomplex

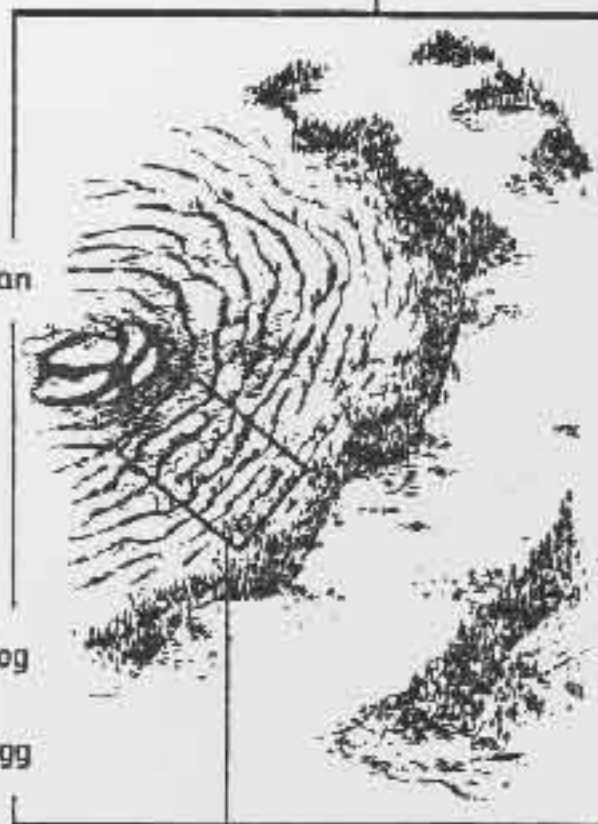

koncentrisk mosse

MYRELEMENT

flarkkärr

mosseplan

kantskog

lagg

STRUKTURER

sträng

flark

hölja

sträng

Fig Förklaring till några vanliga myrbegrepp (ur: Skyddsvärda myrar i Gävleborgs län Länsst. 1985:2. Fig Roger Nilsson)